

Petr Macháček

Vliv letnění na výskyt ptáků na příkladu rybníka Nesytu

Rybník Nesyt je součástí Národní přírodní rezervace a Ptačí oblasti Lednické rybníky. Dle Plánu péče se měl každý čtvrtý rok částečně letnit. V roce 2007 byl tak silně letněn, že v létě zůstal zcela bez vody. Bylo to první (a zřejmě na dlouhou dobu i poslední) celkové letnění od roku 1948. Ve sdělovacích prostředcích bylo toto letnění vydáváno za ekologickou katastrofu. Ve skutečnosti to mělo velice kladný vliv na ptáky (MACHÁČEK 2007), rostliny a celý biotop (SYCHRA a kol. 2007). A tento vliv se projevoval i v následujících dvou letech. Podstatně omezenější letnění proběhlo na Nesytu v roce 2012. Větší část hladiny byla zachována, na suchu zůstaly rákosiny a mělčiny, které jsou rozsáhlejší ve vtokové části rybníka a v jižním zálivu (u borovic). I toto částečné letnění mělo na výskyt ptáků velice pozitivní vliv.

Pokusím se vliv letnění na výskyt ptáků vyhodnotit na základě dlouhodobého monitoringu ptáků, který spočívá v pravidelném hladinovém sčítání. Vyhodnotil jsem výskyt ptáků od dubna do srpna. V září začíná vypouštění rybníka, což je již stav srovnatelný s částečným letněním, a tím by bylo vyhodnocení výrazně ovlivněno. Srovnání jsem provedl od roku 2005 do roku 2012. V roce 2007 proběhlo úplně a v roce 2012 částečné letnění, v ostatních letech byl rybník plný.

Od dubna do srpna jsem provedl v jednotlivých letech od 13 do 16 úplných kontrol, ostatní dílčí kontroly nebyly brány v úvahu. Sumární výsledky jsou uvedeny v tabulce 1, kde počet pozorování je součtem pozorování jednotlivých druhů – tedy např. kdyby v roce 2005 byl každý z 32 druhů pozorován při každé kontrole, počet pozorování by činil $32 \times 14 = 448$. Z tabulky je zcela jasně patrné, že nejvíce druhů i jedinců bylo zjištěno při částečném letnění. Pochopitelně na rybníku bez vody většina druhů být nemůže, ovšem toto letnění ovlivnilo výskyt ptáků ještě v dalších dvou letech. Nejbohatší na druhy i počty byl rok 2012. Obrovský rozdíl byl právě oproti předcházejícímu roku, kdy zde bylo zastíženo téměř o polovinu méně druhů a šestkrát méně jedinců.

Tab. 1

rok	počet kontrol	všechny druhy			bahňáci		
		počet pozorování	počet druhů	počet jedinců	počet pozorování	počet druhů	počet jedinců
2005	14	238	32	20 198	15	5	41
2006	13	210	26	16 219	5	1	17
2007	15	394	49	52 343	144	19	3371
2008	14	296	37	79 509	8	4	10
2009	15	338	41	53 700	23	8	64
2010	16	269	32	20 863	6	4	15
2011	14	243	33	14 401	12	5	25
2012	14	453	56	89 653	147	22	3459

Pochopitelně má letnění zcela zásadní vliv na výskyt bahňáků. Tito ptáci na plném rybníku být nemohou.

Opět překvapil tenkozobec opačný (*Recurvirostra avosetta*), který v roce 2007 po padesáti letech ve dvou párech zahnízdil. Nadále nehnízdil, ale v roce 2012 hnízdilo nejméně deset párů. Přesný počet nelze stanovit, neboť zpočátku zasedly dva páry, snůšky ale

Tenkozobec opačný
(*Recurvirostra*
avosetta)
(foto Petr Macháček)

Kulík říční
(*Charadrius dubius*)
(foto Petr Macháček)

Vodouš tmavý
(*Tringa erythropus*)
(foto Petr Macháček)

Vodouš kropenatý
(*Tringa ochropus*)
(foto Petr Macháček)

Vodouš bahenní
(*Tringa glareola*)
(foto Petr Macháček)

Vodouš šedý
(*Tringa nebularia*)
(foto Petr Macháček)

Jespák bojovný (*Philomachus pugnax*) a vodouši bahenní (*Tringa glareola*) (foto Petr Macháček)

Tab. 2 Bahňáci na Nesytu v roce 2012

druh		počet pozorování	počet exemplářů
pisila čáponohá	<i>Himantopus himantopus</i>	7	24
tenkozobec opačný	<i>Recurvirostra avosetta</i>	11	149
kulík říční	<i>Charadrius dubius</i>	14	193
kulík písčinný	<i>Charadrius hiaticula</i>	5	17
kulík bledý	<i>Pluvialis squatarola</i>	1	2
čejka chocholátá	<i>Vanellus vanellus</i>	14	1601
jespák rezavý	<i>Calidris canutus</i>	1	3
jespák malý	<i>Calidris minuta</i>	7	23
jespák šedý	<i>Calidris temminckii</i>	3	3
jespák křivozobý	<i>Calidris ferruginea</i>	4	8
jespák obecný	<i>Calidris alpina</i>	7	23
jespák bojovný	<i>Philomachus pugnax</i>	12	497
bekasina otavní	<i>Gallinago gallinago</i>	4	46
břehouš černoocasý	<i>Limosa limosa</i>	7	27
koliha velká	<i>Numenius arquata</i>	3	3
vodouš tmavý	<i>Tringa erythropus</i>	8	132
vodouš rudonohý	<i>Tringa totanus</i>	9	65
vodouš štíhlý	<i>Tringa stagnatilis</i>	1	3
vodouš šedý	<i>Tringa nebularia</i>	10	95
vodouš kropenatý	<i>Tringa ochropus</i>	2	5
vodouš bahenní	<i>Tringa glareola</i>	10	502
pisík obecný	<i>Actitis hypoleucos</i>	7	38

Hnízdiště tenkozobců (foto Petr Macháček)

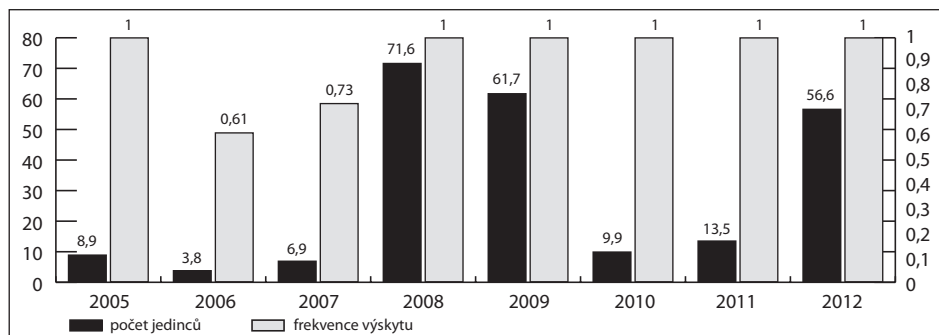
zmizely. Později sedělo na hnízdech deset tenkozobců – není však vyloučeno, že u dvou z nich šlo o náhradní hnízdění. I při kontrolách mimo zahrnuté termíny jsem zaznamenal nejvíce 22 exemplářů, což by bylo 11 párů. Po silné bouřce před polovinou června bylo několik hnízd vyplaveno, úspěšně vyvedena byla asi polovina hnízd.

Dále hnízdilo kolem dvaceti párů kulíků říčních (*Charadrius dubius*), několik párů čejek chocholatých (*Vanellus vanellus*) a vodoušů rudonohých (*Tringa totanus*). Množství dalších bahňáků zde protahovalo – viz tabulka 2 (údaje jen z uvedených 14 kontrol).

Letnění má buď bezprostředně, nebo následně v dalším roce podstatný vliv na výskyt snad všech vodních ptáků. Ukážeme si to následně u těch hojnějších druhů. V prvním sloupci je vždy průměrný počet jedinců připadajících na jednu kontrolu, ve druhém pak frekvence výskytu. Ta je vyjádřena v podílu kladných a všech kontrol. Tedy číslo jedna znamená, že druh byl zastížen při každé kontrole, 0 při žádné (při vynásobení číslem 100 bychom dostali % kladných kontrol).

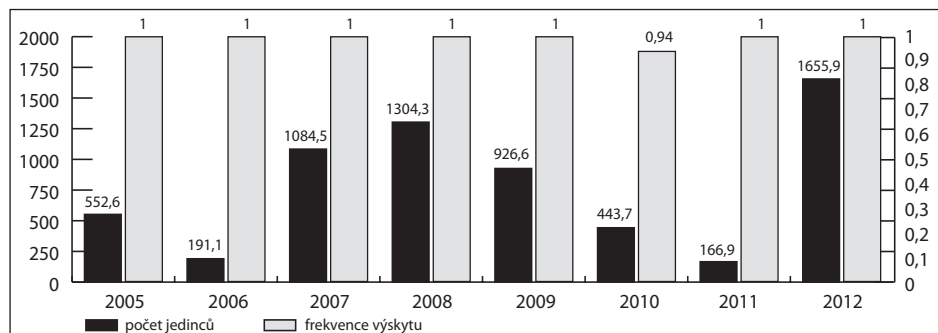
Labuť velká (*Cygnus olor*)

Téměř trvale přítomná, početná v následujících dvou letech po celkovém letnění rybníka. Početnost vysoká i na částečně letněném rybníku.

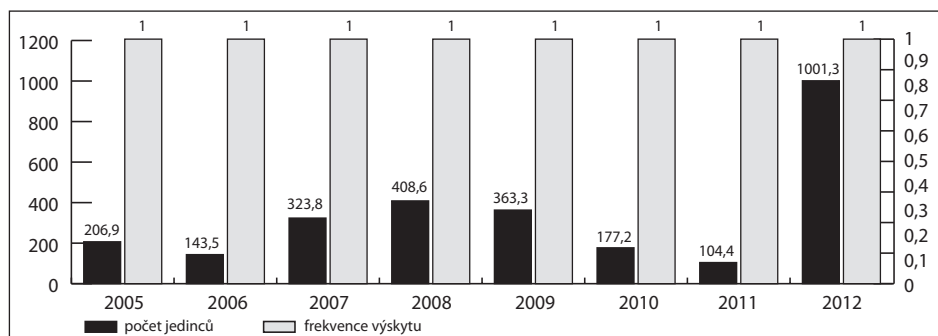
Husa velká (*Anser anser*)

Přítomna trvale ve velkých počtech, nejvíce pak na částečně letněném rybníku, neboť k odpočinku jí vyhovují mělčiny. Je výrazně patrný vliv letnění v roce 2007 v dalších dvou letech.

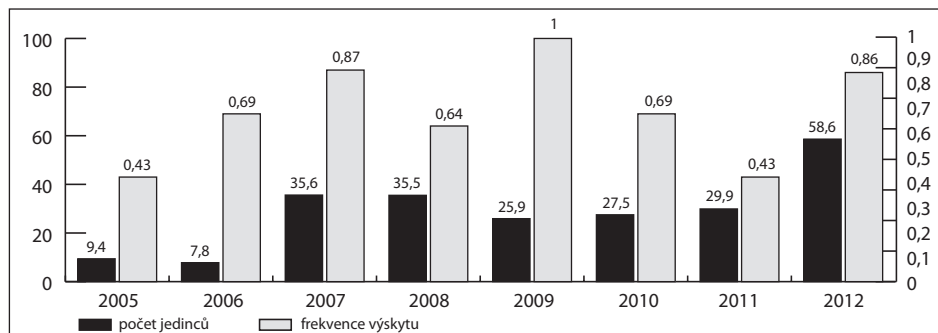
Kachna divoká (*Anas platyrhynchos*)

Platí totéž co pro husu velkou, výskyt obdobný.

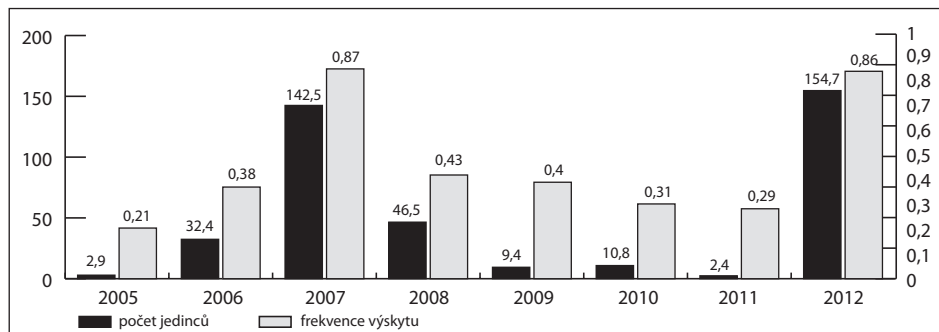
Lžičák pestrý (*Anas clypeata*)

Protahuje na jaře i na podzim. Opět nejvyšší početnost i frekvence výskytu na částečně letněném rybníku. Vliv letnění v roce 2007 není tak patrný jako u předcházejících druhů.

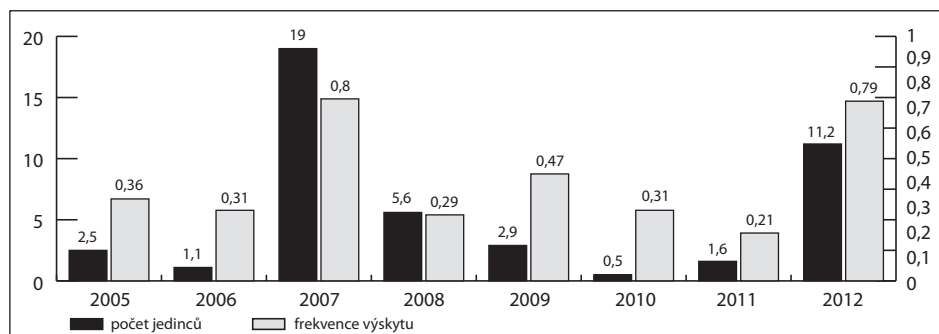
Čírka obecná (*Anas crecca*)

Protahuje na jaře a podstatně početněji na podzim. Zde zachycen jarní tah, přes léto se téměř nevyskytuje, proto je frekvence výskytu nízká. Letnění má na průtah zásadní vliv. Následný vliv je patrný jen v roce 2008.

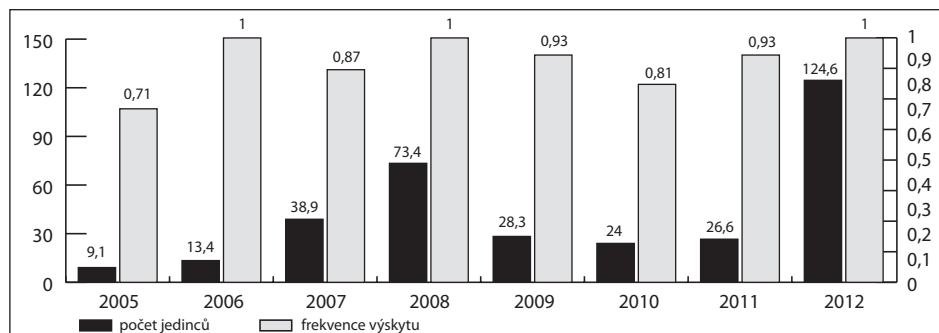
Čírka modrá (*Anas querquedula*)

Protahuje především na jaře a v malém počtu. Jinak průběh výskytu je obdobný jako u čírky obecné.

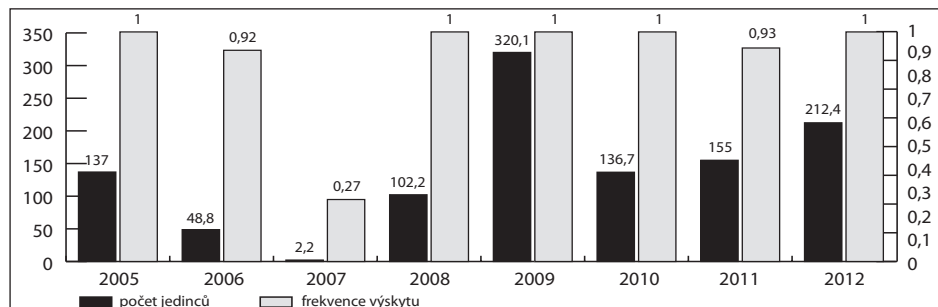
Kopřivka obecná (*Anas strepera*)

Méně hojná kachna, průběh početnosti obdobný jako u předcházejících druhů.

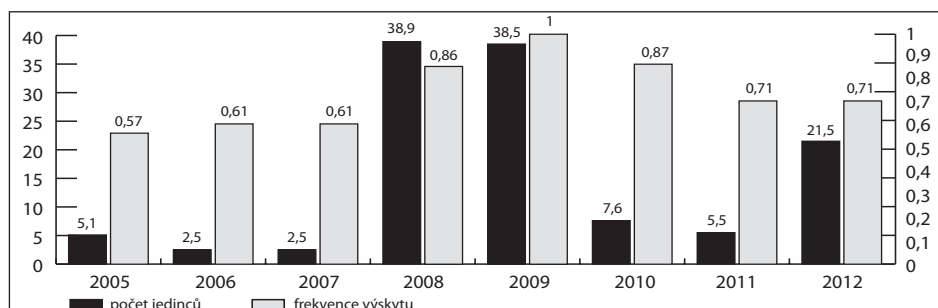
Polák velký (*Aythya ferina*)

Téměř trvalý výskyt, pochopitelně jako potápivá kachna nemohl být na zcela letněném rybníku v roce 2007. Podstatný vliv na početnost však mělo toto letnění v následujícím roce. Druhá nejvyšší početnost na částečně letněném rybníku.

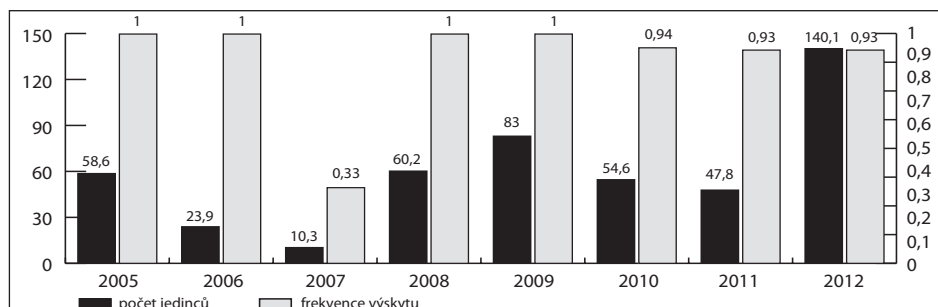
Polák chocholačka (*Aythya fuligula*)

Frekvence výskytu a především početnost podstatně nižší než u poláka velkého, průběh výskytu však obdobný.

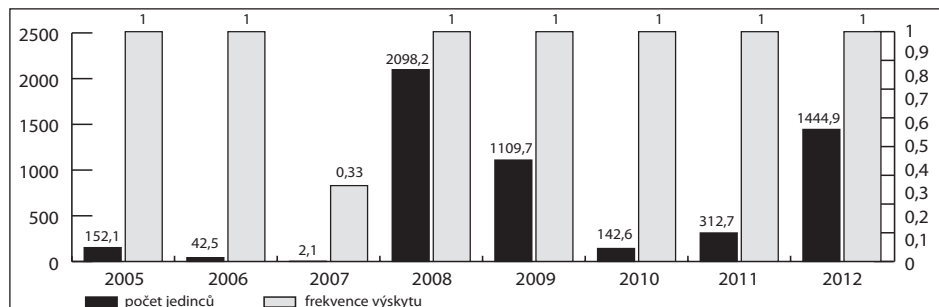
Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*)

Téměř stále a poměrně početně se vyskytující kachna. Poměrně vyrovnaný výskyt, výrazně nižší výskyt na zcela letněném rybníku v roce 2007 a následně zvýšený výskyt v následujících dvou letech. Opět nejvyšší početnost na částečně letněném rybníku.

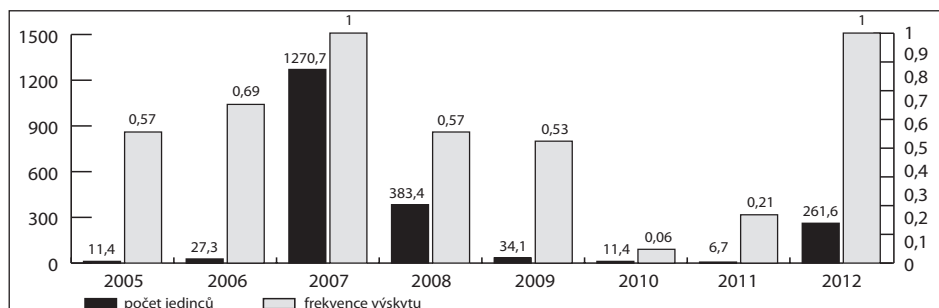
Lyska černá (*Fulica atra*)

S výjimkou vypuštěného rybníka trvale přítomný druh. Toto letnění však mělo na její početnost v následujících dvou letech největší vliv. Velice vysoká početnost i na částečně letněném rybníku.

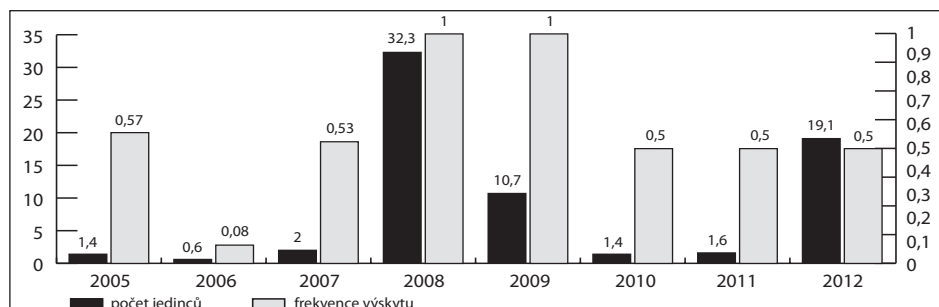
Racek chechtavý (*Larus ridibundus*)

Nepravidelný výskyt, výjimečně početný a trvalý výskyt na letněném rybníku v roce 2007. Letnění mělo silný vliv na výskyt i v následujícím roce a početný výskyt na částečně letněném rybníku v roce 2012.

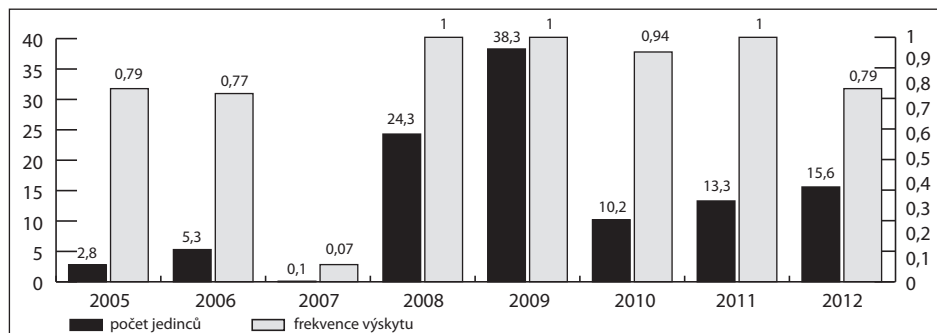
Potápka malá (*Tachybaptus ruficollis*)

Určitě je podchycena jen část jedinců, neboť žije poměrně skrytě v rákosinách. Výsledky jsou však srovnatelné. Zcela zásadní vliv na početnost i frekvenci výskytu v následujících dvou letech mělo letnění v roce 2007. Početná i na částečně letněném rybníku.

Potápka roháč (*Podiceps cristatus*)

Na Nesytu výrazně nižší výskyt než na ostatních rybnících. Opět patrný výrazný vliv letnění v roce 2007 v následujících dvou letech.

Z uvedených výsledků je zcela jasně patrný pozitivní vliv letnění na výskyt snad všech vodních ptáků. A to bezprostředně v daném roce, který platí především pro všechny druhy bahňáků a např. pro husu velkou, kachnu divokou, kopřivku obecnou, čírku obecnou a modrou, lžičáka pestrého, racka chechtavého. Nebo se projevuje tento pozitivní vliv v následujícím roce, případně následujících dvou letech. To se výrazně ukázalo např. u labutě velké, poláka velkého, poláka chocholačky, zrzhlávky rudozobé, lysky černé, potápky malé, potápky roháče. Tedy je v zájmu ptáků, hlavního důvodu ochrany v národní přírodní rezervaci a ptačí oblasti, v letnění pokračovat a případně provádět letnění nejen částečně, ale i celkové.

Literatura:

- MACHÁČEK, P. 2007: Vliv letnění Nesytu v roce 2007 na jarní průtah ptáků, RegioM. Sborník Regionálního muzea v Mikulově, s. 4–12.
- SYCHRA, J. a kol. 2008: Letnění rybníka Nesyt v roce 2007, Živa, roč. 56, č. 4, s. 189–192.

Petr Macháček

The Impact of the Nesyt fishpond summer drainage on the occurrence of waterfowl species

The Nesyt fishpond was completely drained for the summer in 2007 and in 2012 partially. Based on the regular counting of birds at this pond the influence of the summer drainage was evaluated comparing the total count and frequency of occurrence of each species in the April–August period since 2005. The results clearly show a positive impact of the summer drainage on the occurrence for almost all waterfowl species. In the both years the drainage took place it is especially true for all species of waders as well as for Greylag Goose and dabbling ducks. The other species showed this positive effect in the following year or the next two years.